

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jany Rindové

Drama „Jošicune mezi květy sakur“.

Minamoto no Jošicune jako stratég, dvořan a literární mýtus.

(Praha, 2013)

Autorka předkládá k obhajobě práci, která rozebírá jeden z naprosto základních motivů japonské historie, který ovlivňuje japonskou divadelní, literární i hudební kulturu od doby svého vzniku až do dnešních dní. Odráží se například ve hrách divadla nó, ale v celoročním seriálovém zpracování přinášela tentýž motiv například v roce 2005 i veřejnoprávní televize NHK. Autorka si pro svůj rozbor vzniku motivu „tragického“ hrdiny – Jošicuneho – vybírá jako modelový příklad hru žánru džóruri *Jošicune senbon sakura* (v autorčině překladu pak „Jošicune mezi květy sakur“), přičemž svůj vlastní kompletní překlad této hry přikládá v závěru práce, čímž vyplňuje dosavadní významnou mezeru v korpusu přeložených zásadních děl japonské literatury. Autorka s originálem konfrontuje dosavadní překlad díla do angličtiny a němčiny.

Jak práce vlastní tak přiložený překlad neponechávají prostor pro pochyby. Autorka tématu věnovala opravdu hodně času, též přiložený seznam použité literatury je úctyhodný. Práci však, bohužel, velmi chybí jasnější ukotvení, celé práci pak pevnější struktura. O svém metodologickém přístupu autorka uvádí, že: „hodlá vyjít z analýzy literárního prostředí, ze kterého vzešla hra Jošicune mezi květy sakur a na této analýze založené literární komparace, aby se mohla hlouběji zaměřit na důvody, proč se uvedená divadelní hra stala natolik silnou součástí japonského literárního dědictví“. S tímto relativně jasným záměrem se bohužel autorka v práci často nepotkává. Čtenáři předkládá až příliš zevrubný popis historických událostí doby života Jošicuneho, protože jí na popis skutečného prostředí, ze kterého hra vzešla (druhá polovina století osmnáctého), poněkud nezbývá síl. Není vždy zcela jasné, co konkrétně autorka zkoumá. Konkrétní dílo, tedy hru, nebo historické období, které slouží jako předloha? Tento, z mé strany jediný vážnější nedostatek, se bohužel táhne celou autorčinou prací. Tím spíše, že zvolené téma je opravdu obtížně uchopitelné, jasnému strukturování by mohla věnovat více pozornosti. Patrně by předešla několika dalším nejasnostem.

Již na straně 19. autorka srovnává ideové pojetí evropského rytíře – šlechtice s ideálem japonského samuraje. Tato úvaha jistě není bez zajímavosti, čtenáři pak ale dluží obdobné srovnání ideálů vojenské šlechty právě z autorkou zmiňovaných *gunki monogatari*, například s historicky ne příliš vzdáleným dílem *Taiheiki*, ideálně pak s komentáři k *Taiheiki*, které vznikaly jako učebnice strategie v letech pozdějších. Proměny ideálu samuraje v průběhu japonských dějin přirozeně nejsou tématem této práce a vydaly by na samostatnou práci disertační, přesto, volí-li autorka jako nástroj

pro „zkoumání proměny vnímání Jošicuneho legendy“ hru vytvořenou v 18. století, bylo by přínosné zmínit proměnu vnímání ideálu samuraje od Jošicuneho života do doby vzniku díla. Proměna je to totiž zásadní a pohled na Jošicuneho příběh v době vzniku Jošicune senbon sakura ovlivňuje velmi. Hlubší analýza doby, ve které hra džóruri vznikla, by práci též nebyla na škodu.

Práce vykazuje také jisté disproporce v popisu žánrů japonského divadla. Popisu divadla džóruri, vztahům mezi autory a scénami, například i vývoji od „hitori-zukai“ stylu hraní po „sannin-zukai“ loutky, by autorka mohla věnovat prostoru mnohem více (str. 103 a okolí), než jen výklad pod poznámkou 136 na str. 117, je-li džóruri hlavním bodem jejího zkoumání. Oproti zevrubnému popisu divadla nó (str. 62 a okolí), které zmiňuje především jako zdroj inspirace, je zde cítit zřetelná disproporce.

Je otázkou, zda-li na 150 stranách vlastního textu je v disertační práci vhodné věnovat zhruba tři desítky stran textu de facto volné interpretaci textu jiného autora s minimem vlastních kritických rozborů. V kontextu autorkou zkoumané látky však detailní seznámení čtenáře s existencí a obsahem práce (Šimazu Hisamoto) beze smyslu rozhodně není, v souvislosti s navazující kapitolou 3.2. Jošicune a ženy pak působí opravdu vyčerpávajícím dojmem. Celý tento komplex pak dává českému čtenáři mimořádnou šanci nahlédnout zcela nově „fenomén Jošicune“ v japonské kultuře velmi srozumitelným způsobem. V případě disertační práce by si však tato část zasloužila detailnější zpracování citací.

Naopak, vysoce oceňuji autorčin přístup, kde dobře strukturovaným popisem i graficky znázorňuje komplikované vztahy uvnitř hry (str. 111). Minimálně stejně přínosný je pak přehled citací žánru nó v hrách džóruri (str. 112), přehled „převzatých a nových motivů“ (str. 119) či přehledné zpracování „výskytu postav“ v dané hře. Autorka zde dokazuje, že s literaturou pracovat umí a velmi obtížný text dokáže předložit v maximálně srozumitelné formě. Škoda jen, že vlastní hře se opravdu začíná věnovat až na straně 98... Předchozí text jistě bez zajímavosti není, ale jak vzhledem k názvu a zaměření práce, tak ke kvalitě autorčiných interpretací, by poměr stran mohl být minimálně opačný.

Autorka také srovnává Legendu o Jošicunem s našimi evropskými divadelními předlohami. Myslím, že by stálo za zvážení, zda do srovnávacích evropských modelů nezahrnout spíše postavy ze světa příběhů náboženských. Příběhy sv. Jana Nepomuckého či sv. Františka se staly nosnými příběhy našeho regionu a dodnes část společnosti opravdu oslovují. V případě Jošicuneho se nejedná jen o jeho konkrétní postavu, ale na osudech tragického, mladého hrdiny se odráží, co společnost považuje za obdivování hodné chování. Autorka to podtrhuje na str. 144. Proto bych pro srovnávání s evropským kontextem doporučoval nelpět na „divadle“ a snažit se najít více odpovídající paralely.

K druhému autorkou deklarovanému cíli studovaného problému, „mezinárodní univerzállosti“, nalézám odpověď spíše mezi řádky a v duchu celé práce, než ve vlastním závěru. Autorka o problému má zevrubný přehled, leccos o univerzálním přesahu Jošicuneho příběhu naznačuje i odkazy do evropského kontextu (nikoliv nepřiléhající odkazy na Francise Bacona, srbskou lidovou slovesnost či Shakespeara – „Dva rody, oba stejně vznešené...“). Přesto jasnější závěr v tomto směru práci chybí. Domnívám se, že konkrétně srovnání s *Písní o Nibelunzích* nabízí pro komparaci a exaktnější závěry prostoru více, než autorčino shrnutí, zde spíše formální a obecné.

K formální stránce věci bych autorce rád poskytl námět k zamyšlení ohledně zvoleného přepisu japonských a čínských vlastních jmen, respektive reálií. Autorka při přepisu japonských i čínských jmen a termínů užívá českou transkripci „s výjimkou názvů nakladatelství v seznamu literatury, jména některých nakladatelství jsou totiž „zažita“ pod svými „anglickými“ názvy, respektive v anglické transkripci“. S autorkou v tomto bodě souhlasím, bylo by však dobré (například formou rejstříku) nabídnout též přepis do transkripce anglické, u čínských termínů pak do formy pinyin. Takovýto typ práce patrně bude inspirovat čtenáře k dalšímu studiu, pro dohledávání souvisejících informací v jiných jazycích by se proto tento přepis mohl v práci alespoň jednou objevit.

Práci však celkově hodnotím pozitivně, spatřuji v ní opravdu podnětný materiál, který pokrývá doposud česky ne zcela zmapovanou oblast divadla džóruři, a proto ji i přes výše uvedené nedostatky jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Vrchlabí, 29.5.2013

Ondřej Hýbl